

ภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของข้าราชการครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร
Servant leadership of school administrators by the government teachers from
Samut Sakhon Primary Educational Service Area office

สมเจตน์ เจริญผล
ศีกฤทธิ์ ศิลาลาย
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Somjet Charoenphol
Khukrit Silalaiy
Ramkhamhaeng University
E-mail: 6414470061@rumail.ru.ac.th

วันที่รับบทความ: 13 มีนาคม 2566; วันที่แก้ไขบทความ 11 เมษายน 2566; วันที่ตอบรับบทความ: 11 เมษายน 2566

Received: March 13, 2023; Revised: April 11, 2023; Accepted: April 11, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ปีการศึกษา 2565 จำนวน 322 คน จาก 102 โรงเรียน ได้จากการเปิดตารางสำเร็จรูปของโคเฮน ได้แบบสอบถามกลับคืน จำนวน 303 ฉบับ จำแนกตามวุฒิการศึกษา ตำแหน่ง และขนาดของสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 45 ข้อ ซึ่งมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .989 สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นของข้าราชการครู ที่มีต่อภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร มีดังนี้ 2.1) ข้าราชการครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.2) ข้าราชการครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.3) ข้าราชการครูที่อยู่ในสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการ, ผู้บริหารสถานศึกษา, ภาวะผู้นำ

Abstract

This research is the survey research. The purpose of this study is to the service-oriented leadership of school administrators as perceived by government teachers from Samut Sakhon Primary Educational Service Area office. The sampling group used for this research, was from 322 teachers from 102 schools under Samut Sakhon Primary Educational Service Area office in the academic year 2022 this sample group is obtained from opening the tables of Cohen. The sampling group comprised 303 questionnaires, position and size of educational institutes. The research tools were a questionnaire with 45 items on service-oriented leadership of school administrators, which had a reliability at .989. The statistics used in the research were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test (t-test), one-way analysis of variance. and comparison of the difference of average scores by pair by Scheffe's method. The results of the research were as follows: 1) the overall and each aspect of opinions of government teachers on service-oriented leadership of school administrators were at a high level. 2) The comparison of service-oriented leadership opinions of school administrators according to the perceptions of government teachers officials under Samut Sakhon Primary Educational Service Area Office were these 2.1) the overall and each aspect of opinions difference from the government teachers with different educational backgrounds was statistically significant at 05. 2.2) the overall and each aspect of opinions difference from the government teachers with different positions was statistically significant at 05. 2.3) the overall and each aspect of opinions difference from the government teachers with different institutes was statistically significant at 05.

Keyword: Servant leadership, School administrators, Leadership

บทนำ

“การศึกษาสร้างคน คนสร้างชาติ” เป็นประโยคสำคัญที่แสดงให้เห็นว่าการศึกษานั้นเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ซึ่งประชากรที่มีความรู้ ความสามารถ มีการศึกษาที่ดีย่อมส่งผลต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ดังนั้นการศึกษาจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ โดยใช้การศึกษาเป็นนโยบายหลักสำหรับการพัฒนามนุษย์ให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อสังคม มีคุณภาพ

สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามยุคสมัย (ดรุณี เวียงชัย , 2561:1) ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุคเทคโนโลยีดิจิทัลทำให้การเข้าถึงแหล่งข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์เพิ่มมากขึ้น และรัฐบาลได้ประกาศนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งมีเป้าหมายที่จะพัฒนาให้ประเทศไทยก้าวออกจากกับดักรายได้ปานกลาง อีกทั้งเป็นการก้าวสู่ประเทศรายได้สูงโดยใช้เทคโนโลยีนวัตกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพสูงเพื่อการขับเคลื่อนประเทศ (ไกรยศ ภัทรราช, 2559:1)

การปฏิรูปการศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นให้มีคุณภาพในด้านผลผลิต และกระบวนการจัดการ โดยมุ่งหวังให้การจัดการศึกษาเป็นสิ่งที่ขับเคลื่อนพัฒนาบุคคล ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาได้ ก็คือผู้บริหารสถานศึกษาเพราะเป็นทั้งผู้นำและผู้ประสานความร่วมมือจากทุกฝ่าย ที่เป็นบุคคลหรือองค์กรที่มีความรู้ ความสามารถทำให้เกิดการพัฒนาในเรื่องการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งประสานสัมพันธ์ในการระดมทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อารีรัตน์ อินราย, 2560:3)

ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะเป็นผู้นำในสถานศึกษา จึงเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญและมีส่วนรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรที่จะมีได้แก่ ประสิทธิภาพในการบริหารมีความรู้ ความสามารถ และมีความเข้าใจในหลักการบริหารตลอดจนการมีภาวะผู้นำซึ่งภาวะผู้นำเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้การบริหารจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ในองค์กรสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี อีกทั้งเป็นการสร้างความเชื่อมั่น ความศรัทธาเกิดการยอมรับให้กับผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาส่งผลให้เกิดผลสำเร็จของการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ดังที่ เจริญ สุระประเสริฐ (2559:6) กล่าวว่าภาวะผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญของการทำงานร่วมกันของสมาชิกในองค์กร องค์กรการทุกองค์การจะสามารถดำเนินงานได้อย่างประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำ โดยภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพก็จะก่อให้เกิดการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายมีความก้าวหน้าเกิดความสำเร็จในการทำงานร่วมกัน ทักษะของความเป็นผู้นำเป็นสิ่งที่ผู้บริหารทุกระดับในองค์กรควรต้องศึกษาและทำความเข้าใจ ทั้งนี้ เพื่อจูงใจและชักนำให้ผู้อื่นทำงานร่วมกัน

ภาวะผู้นำเป็นความสามารถของผู้นำที่มีอิทธิพลต่อบุคคลหรือเพื่อนร่วมงาน ความสามารถในการใช้ศาสตร์และศิลป์เพื่อจูงใจให้คนอื่นคล้อยตาม ปฏิบัติตาม และสร้างความพอใจในการทำงาน มีคุณลักษณะด้านความรู้ มีสติปัญญา มองการณ์ไกล มีคุณธรรมในการบริหารจัดการองค์กร สามารถขับเคลื่อนองค์กรให้ปฏิบัติตามภารกิจตามแผนงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร (บุษผมาส ผาติ, 2563:11) ซึ่งภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการเป็นพฤติกรรมของผู้นำที่เน้นให้ความสำคัญกับการให้บริการผู้อื่นเป็นอันดับแรกโดยใช้วิธีการแบบองค์รวมในการทำงาน ส่งเสริมการสร้างชุมชน และแบ่งปันอำนาจในการตัดสินใจ (กรีนลีฟ, 1998:33) และภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการยังให้ความสำคัญต่อสังคม เนื่องจากเกี่ยวข้องกับความสามารถในการทำให้บุคคลอื่นมีโอกาสทั้งให้บริการและเป็นผู้นำบุคคลอื่น จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับสังคม สำหรับบุคคลที่เป็นผู้นำภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการจะคอยกระตุ้นเตือนถึงความรับผิดชอบพื้นฐานในการให้บริการผู้อื่นอยู่เสมอ และจะคอยกระตุ้นให้มองหาโอกาสในการพัฒนาภาวะผู้นำในตนเองแล้วผลลัพธ์ที่ได้นี้จะช่วยเพิ่มคุณค่า

แก่บุคคลมากขึ้น ด้วยเหตุนี้แนวคิดภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการจึงมีความสำคัญมากขึ้นจนถึงปัจจุบัน มีการประยุกต์แนวคิดดังกล่าวไปใช้ในทางปฏิบัติอย่างแพร่หลายทั้งหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของบุคลากรเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล (สิริพรรณ จึงสุทธิวงษ์, 2560:19)

การจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร มีทิศทางการพัฒนาที่สำคัญ คือ พระบรมราโชบายในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศ นโยบายการจัดการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน และยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสมุทรสาคร มีวิสัยทัศน์ในการขับเคลื่อนทิศทางการพัฒนา โดยมุ่งเน้นคุณภาพและมาตรฐานระดับสากล บนพื้นฐานความเป็นไทย ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมสร้างสรรค์ภายใต้วิถีใหม่ วิถีสมุทรสาคร ซึ่งการจะเป็นผู้นำแห่งนวัตกรรม และพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นเลิศได้นั้น ต้องมาจากการขับเคลื่อนของสถานศึกษาโดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถพัฒนาคุณภาพอยู่เสมอ โดยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดคุณภาพต่อองค์กร ผู้บริหารเองจำเป็นต้องมีการพัฒนาครูและบุคลากรอยู่ตลอดเวลาพร้อมกับส่งเสริมครูเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคม ทั้งนี้โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครนั้นมีจำนวนโรงเรียนขนาดเล็กที่ยังขาดครูที่จบการศึกษาตรงเอก ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพในการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติงานภายในสถานศึกษาขาดประสิทธิภาพ ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเกิดจากสภาพปัญหาการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาอันเกี่ยวเนื่องกับภาวะผู้นำที่ขาดการวางแผนงาน การสนับสนุน การติดตามอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร, 2564)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยตระหนักว่าข้าราชการครูที่มีวุฒิการศึกษา ตำแหน่ง และขนาดของสถานศึกษาที่แตกต่างกันการรับรู้ต่อสิ่งต่างๆ ย่อมมีความแตกต่างกันด้วย จึงมีความคิดเห็นว่าปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษา และจะมีผลต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพได้โดยตรง ดังนั้นจึงสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำนวน 102 โรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครให้มีความเหมาะสม มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อการบริหารสถานศึกษา อีกทั้งยังเป็นข้อมูลในการวางแผนปรับปรุง พัฒนา และส่งเสริมภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้เป็นผู้บริหารมืออาชีพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำแนกตามวุฒิการศึกษา ตำแหน่ง และขนาดของสถานศึกษา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ทำการวิจัยโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งใช้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัยมีดังนี้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ ข้าราชการครูในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2565 จำนวน 2,138 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครูในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2565 จำนวน 322 คน ได้จากการเปิดตารางของโคเฮน (Cohen, Manion, & Morrison, 2011, p.147) ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จากการศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังเคราะห์ได้ดังนี้ 1) การเห็นอกเห็นใจ (Empathy) 2) การโน้มน้าวใจ (Persuasion) 3) การสร้างมโนทัศน์ (Conceptualization) 4) การมุ่งมั่นพัฒนาบุคคล (Commitment to the growth of people) 5) การสร้างชุมชน (Building community)

4. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

4.1. ตัวแปรต้น ได้แก่ สถานภาพของข้าราชการครู จำแนกเป็น

วุฒิการศึกษา ได้แก่ 1) ปริญญาตรี 2) สูงกว่าปริญญาตรี

ตำแหน่ง ได้แก่ 1) ครูผู้ช่วย 2) ครู คศ.1 3) ครู คศ.2 ขึ้นไป

ขนาดสถานศึกษา ได้แก่ 1) ขนาดเล็ก 2) ขนาดกลาง 3) ขนาดใหญ่ขึ้นไป

4.2 ตัวแปรตาม ภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเห็นอกเห็นใจ (Empathy) 2) ด้านการโน้มน้าว

ใจ (Persuasion) 3) ด้านการสร้างมโนทัศน์ (Conceptualization) 4) ด้านการมุ่งมั่นพัฒนาบุคคล (Commitment to the growth of people) 5) ด้านการสร้างชุมชน (Building community)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง และขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) เกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ด้านการโน้มน้าวใจ (Persuasion) ด้านการสร้างมโนทัศน์ (Conceptualization) ด้านการมุ่งมั่นพัฒนาบุคคล (Commitment to the growth of people) และด้านการสร้างชุมชน (Building community)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

การสร้างเครื่องมือและทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและทดสอบเครื่องมือในการวิจัย โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎี หลักการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสอบถาม
2. กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ ให้สอดคล้องกับตัวแปรที่จะศึกษา
3. สร้างเครื่องมือเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร
4. นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถทางการบริหารการศึกษา จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของคำถามแต่ละข้อ โดยหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ และนำค่าคะแนนของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ระหว่าง 0.80 - 1.00
5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามที่ยุเชี่ยวชาญเสนอแนะแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับครูซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .989
6. นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอนหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มอบให้กับผู้อำนวยการสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง 322 คน
2. ผู้วิจัยดำเนินการขอความอนุเคราะห์จากข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสาครตอบแบบสอบถาม ในการแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาระหว่างวันที่ 30 มกราคม – 3 กุมภาพันธ์ 2566 โดยส่งแบบสอบถามผ่านรูปแบบ Google forms
3. รวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมด 303 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 94.10 ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม จากนั้นนำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง และขนาดของสถานศึกษาโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำอธิบาย
2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของข้าราชการครู โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. (Standard Deviation) เป็นรายข้อรายด้าน และภาพรวม แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันต่อภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของข้าราชการครู วิเคราะห์โดยใช้ค่าที (t-test)
4. วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีตำแหน่ง และขนาดของสถานศึกษาที่ต่างกันต่อภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของข้าราชการครู วิเคราะห์โดยใช้ค่าความแปรปรวนทางเดียว ถ้าพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง 322 คน พบว่ามีผู้ตอบแบบสอบถามกลับคืน จำนวน 303 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 94.10 โดยมีวุฒิการศึกษามากที่สุด คือ ระดับปริญญาตรี จำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 71.60 และระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 28.40 ส่วนใหญ่มีตำแหน่ง ครู คศ.1 จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 44.20 รองลงมา คือ ครูผู้ช่วย จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 31.00 และครู คศ.2 จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 24.80 สำหรับขนาดของสถานศึกษาที่ข้าราชการครูที่ตอบแบบสอบถามปฏิบัติงานอยู่มากที่สุด คือ สถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 48.50

รองลงมา คือ สถานศึกษาขนาดใหญ่ขึ้นไป จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 42.60 และสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 8.90

2. ผลการศึกษาภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่า ความคิดเห็นของข้าราชการครูที่มีต่อภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างนวัตกรรม ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = .483) รองลงมา คือ ด้านการมุ่งมั่นพัฒนาบุคคล ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = .468) ด้านการโน้มน้าวใจ ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = .496) ด้านการสร้างชุมชน ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = .482) และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการเห็นอกเห็นใจ ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = .499)

3. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครูต่อภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ข้าราชการครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครูที่มีต่อภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ข้าราชการครูที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ พบว่า ข้าราชการครูที่มีตำแหน่ง ครู คศ.1 และ ครู คศ.2 ขึ้นไป มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สูงกว่า ข้าราชการครูที่มีตำแหน่ง ครูผู้ช่วย

5. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครูที่มีต่อภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า ข้าราชการครูที่อยู่ในสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ พบว่า ข้าราชการครูที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดกลาง และขนาดใหญ่ขึ้นไปมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สูงกว่า ข้าราชการครูที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดเล็ก

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาแสดงบทบาทความรับผิดชอบในการบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของบุคลากรพัฒนา สนับสนุน รับฟัง ยอมรับ เสริมสร้างบุคลากรในการทำงาน และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มองเห็นอนาคตขององค์กร สามารถนำและพัฒนากุศลกรให้มีความรู้

ความสามารถ กล้าตัดสินใจ โดยผู้บริหารให้บริการแก่ผู้เรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน รวมไปถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายของสถานศึกษาเป็นที่ประจักษ์ จึงทำให้ข้าราชการครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษามีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของทิพย์สุคนธ์ บุญรอด (2564) ที่มีการศึกษาเรื่องภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพชีวิตการทำงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารฯ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริทิพย์ เพ็งสง (2563) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำไปบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำไปบริการของผู้บริหารฯ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนิตา คงสำราญ (2561) ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำแบบไปบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำแบบไปบริการของผู้บริหารฯ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครโดยจำแนกตามวุฒิการศึกษา ตำแหน่ง และขนาดของสถานศึกษาซึ่งสามารถอภิปราย ได้ดังนี้

2.1 ข้าราชการครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของข้าราชการครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมากกว่าครูระดับปริญญาตรี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในการโน้มน้าวใจบุคลากร และมีการรับฟังบุคลากรเพื่อตัดสินใจรวมทั้งส่งเสริมให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็น โดยมอบหมายให้ปฏิบัติงานตามความสามารถและความถนัดของแต่ละบุคคลเป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ตัดสินใจในการปฏิบัติงานกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ของสถานศึกษา ส่งผลให้ครูที่มีระดับการศึกษาที่สูงกว่าสามารถแสดงความรู้ ความเข้าใจ และเสนอความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาได้มากกว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมองเห็นทิศทางในอนาคตของสถานศึกษาโดยมอบหมายให้ครูที่มีระดับการศึกษา สูงกว่าปฏิบัติงานในตำแหน่งหัวหน้างานต่างๆ ส่งผลให้ข้าราชการครูมีการรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหารต่างกัน จึงทำให้ข้าราชการครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความเข้าใจต่างกัน ผลการวิจัยจึงพบว่าข้าราชการครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชชาภา นพรัตน์ (2561) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำไปบริการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำไปบริการของผู้บริหารฯ ในด้านการโน้มน้าวใจด้านการสร้างมโนทัศน์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณรัตน์ พิกุลทอง (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนสังกัด

สำนักงานเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ข้าราชการครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ภาวะผู้นำในการบริหารจัดการสถานศึกษาในด้านการจัดวางตำแหน่งบุคลากรในการปฏิบัติงาน ซึ่งข้าราชการครูที่มีตำแหน่งในการทำงานมากกว่าย่อมได้รับการรับฟังคำแนะนำ และการยอมรับจากผู้บริหารมากกว่าข้าราชการครูที่มีตำแหน่งน้อยกว่า เพราะผู้บริหารสถานศึกษามองเห็นว่าข้าราชการครูที่มีตำแหน่งจะมีความรู้ความสามารถและความเข้าใจในบริบทของสถานศึกษา ชุมชน นักเรียน โครงสร้างการบริหารสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถมองภาพรวม และทิศทางของสถานศึกษา โดยการรับฟัง ยอมรับ เข้าใจบุคลากร พร้อมทั้งวางจุดหมาย และทิศทางขององค์กรในอนาคตที่ชัดเจน จากการยอมรับคำแนะนำจากครูที่มีตำแหน่งในการทำงานและมอบหมายให้ครูที่มีตำแหน่งในการทำงานมากรับผิดชอบงานในตำแหน่งหัวหน้างานต่างๆ ตามโครงสร้างของสถานศึกษา ส่งผลให้ข้าราชการครูที่มีตำแหน่งในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยวรรณ คัดโสภ (2561) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารและประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการ 11 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนจำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณรัตน์ พิกุลทอง (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีตำแหน่งต่างกันโดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ข้าราชการครูที่อยู่ในสถานศึกษาที่มีขนาดของสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่าค่าเฉลี่ยของสถานศึกษาขนาดกลาง ขนาดใหญ่ขึ้นไป สูงกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่ขึ้นไป สามารถใช้ภาวะผู้นำในการบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพมากกว่าผู้บริหารในสถานศึกษาขนาดเล็ก เพราะสถานศึกษาขนาดกลาง และขนาดใหญ่ขึ้นไป มีความพร้อมด้านทรัพยากร บุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ และโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงสามารถแสดงบทบาทหน้าที่ และภาวะผู้นำในการบริหารจัดการ ให้บริการ โน้มน้าวใจ รับฟังและยอมรับในบุคลากร พร้อมทั้งแสดงให้เห็นถึงภาพรวมของเป้าหมาย ทิศทางการศึกษา และวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาร่วมกันได้มากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็กที่ยังขาดความพร้อมทั้งเรื่องจำนวนบุคลากร

งบประมาณ อาคารสถานที่และทรัพยากรอื่นๆ จึงทำให้ข้าราชการครูในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลดา ปิ่นวิเศษ (2563) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำไปบริการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูที่มีการปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำไปบริการของผู้บริหารฯ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีระดา ภิญโญ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำแบบไปบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบไปบริการของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้บริหารสถานศึกษาควรแสดงออกถึงความพยายามในการทำความเข้าใจความรู้สึกของบุคลากร มีความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจและเห็นคุณค่าของบุคลากร มีความเข้าใจความรู้สึกของบุคลากรถึงแม้จะไม่ได้มีการอธิบายด้วยวาจา แสดงความห่วงใยเข้าใจปัญหาและให้กำลังใจในการแก้ไขปัญหาต่างๆ มองบุคลากรทุกคนอย่างเท่าเทียม และสามารถพัฒนาศักยภาพของทุกคนได้ พร้อมยอมรับบุคลากรในด้านความรู้ ความสามารถ ประสิทธิภาพ และทักษะด้านต่างๆ ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล รวมถึงปฏิบัติต่อบุคลากรด้วยความเคารพ ในความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล มีความเมตตา ให้อภัย และยอมรับข้อผิดพลาด พร้อมทั้งให้โอกาสแก่บุคลากรในการปรับปรุงตนเอง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษาของประชากรกลุ่มอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เช่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เพื่อจะได้ทราบสภาพที่แท้จริงเป็นรูปแบบในการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ไกรยส ภัทราวาท. (2559). รายงานการสัมมนาการศึกษาไทย 4.0. 14 ตุลาคม 2559. สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เจริญ สุระประเสริฐ. (2559). ภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพิจิตร. วิทยานิพนธ์ รป.ม, นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

- ชนิดา คงสำราญ. (2561). การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำแบบใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4. ปรชญาตฺษฎฐิบัณติต, ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชลดา ปิ่นวิเศษ. (2563). ภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 2. การประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา. นครราชสีมา: 781-792.
- ณัฐนันท์ ฐานเจริญ. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 2. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ, 10(2), 261-272.
- ดรุณี เวียงชัย. (2561). ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการบริหารงานบุคคลตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาตฺษฎฐิบัณติต, ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ทิพย์สุคนธ์ บุญรอด. (2564). ภาวะผู้นำมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพชีวิตการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. วารสารศิลปการจัดการ, 5(2), 486-500.
- ธีระตา ภิญโญ. (2562). ภาวะผู้นำแบบใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดนนทบุรี. วารสารปัญญาวิวัฒน์, 11(1), 207-220.
- ธีระศักดิ์ คำดำ. (2560). ภาวะผู้นำใฝ่บริการของนักวิชาการที่ส่งผลต่อการบริการที่ดีในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สังกัดกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 28(3), 48-56.
- บุษผมาส ผาดี. (2563). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. ปริญญาตฺษฎฐิบัณติต, หนองคาย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ปิยะวรรณ คัดโสตา. (2561). ภาวะผู้นำของผู้บริหารและประสิทธิผลการบริหารงาน โรงเรียนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ, 6(24), 92-102.
- พิชชาภา นพรัตน์. (2561). ภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 3. การประชุมหาตใหญ่วิชาการระดับชาติ และนานาชาติ. สงขลา: 1194-1206.
- สิริพรรณ จิงสุทิวังษ์. (2560). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำใฝ่บริการของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดสกลนคร. ปริญญาตฺษฎฐิบัณติต. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สุวิมล อินทะพุฒ. (2564). ภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 22(2), 135-148.

- ศิรินทิพย์ เพ็งสง. (2563). ภาวะผู้นำใ้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพัทลุงเขต 1. ปรินญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- อรุณรัตน์ พิกุลทอง. (2560). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต,. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อารีรัตน์ อินราย. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการทำงานของครู โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2011). **Research methods in education**. New York: Routledge.
- Greenleaf, R. K. (2002). **Servant Leadership: A Journey into the Nature of Legitimate Power and Greatness**. NJ: Paulist press.
- Lambert, W. E. (2004). **Servant leadership qualities of principals, organizational climates, and student achievement: A correlational study**. Doctoral dissertation, Education, Graduate School, Nova Southeastern University.
- Wong, N. (2005). **Servant leadership: An opponent-process model and the revised servant leadership profile**. In Paper presented at the servant leadership roundtable at Regent University, Virginia Beach. n.p.